

1. చెల్లింపుల బ్యాలెన్స్ అంటే ఏమిటి? భారతదేశ చెల్లింపుల సంబంధిత నిర్మాణాన్ని విశదంగా వివరించండి.

చెల్లింపుల బ్యాలెన్స్ (BoP) అనేది ఒక దేశ నివాసితులకు మరియు ప్రపంచంలోని మిగిలిన ప్రాంతాలకు మధ్య జరిగే అన్ని ఆర్థిక లావాదేవీల క్రమబద్ధమైన రికార్డు. IMF ప్రకారం, ఇది “నివాసితులు మరియు స్థానికేతరుల మధ్య లావాదేవీలను క్రమపద్ధతిలో సంగ్రహించే గణాంక ప్రకటన.” ఇది ఒక దేశం యొక్క బాహ్య ఆర్థిక ఆరోగ్యం, కరెన్సీ స్థిరత్వం మరియు ప్రపంచ పోటీతత్వాన్ని ప్రతిబింబిస్తుంది.

భారతదేశ BoP నిర్మాణం:

భారతదేశ BoP మూడు ప్రధాన భాగాలను కలిగి ఉంటుంది: ప్రస్తుత ఖాతా, మూలధన ఖాతా మరియు లోపాలు.

1. ప్రస్తుత ఖాతా:

ఇది వస్తువులు, సేవలు, ఆదాయం మరియు ఏకపక్ష బదిలీలలో లావాదేవీలను నమోదు చేస్తుంది.

- **వాణిజ్య బ్యాలెన్స్:** భారతదేశంలో సాధారణంగా వాణిజ్య లోటు ఉంటుంది ఎందుకంటే వస్తువుల ఎగుమతులు (ఉదా. వస్త్రాలు, షామ్పూ) దిగుమతుల కంటే తక్కువగా ఉంటాయి (ఉదా. ముడి చమురు, బంగారం). 2023లో, ప్రపంచ చమురు ధరలు ఎక్కువగా ఉండటం వల్ల వాణిజ్య లోటు \$265 బిలియన్లుగా ఉంది.
- **అదృశ్యాలు (సేవలు, చెల్లింపులు):** ఐటీ ఎగుమతులు మరియు చెల్లింపుల కారణంగా భారతదేశం సేవలలో బలమైన మిగులును కలిగి ఉంది. FY23లో నికర సేవా ఎగుమతులు \$155 బిలియన్లు. ప్రపంచ బ్యాంకు (2023) ఇలా పేర్కొంది, “భారతదేశం యొక్క ప్రస్తుత ఖాతాకు చెల్లింపులు జీవనాధారంగా ఉన్నాయి.
- **కరెన్సీ ఖాతా లోటు (CAD):** FY23లో భారతదేశ CAD GDPలో 1.2%గా ఉంది—మధ్యస్థంగా మరియు నిర్వహించదగినదిగా ఉంది.

2. మూలధన ఖాతా:

ఇది మూలధన బదిలీలు మరియు ఆర్థికేతర ఆస్తుల సముపార్జన/విసర్జనను తెలియజేస్తుంది.

- **విదేశీ ప్రత్యక్ష పెట్టుబడి (FDI):** ముఖ్యంగా ఐటీ, డిజిటల్ సేవలు మరియు తయారీ రంగాల్లో ఎఫ్డిఐలకు భారతదేశం ఆకర్షణీయంగా ఉంది. UNCTAD (2023): “ప్రపంచ పెట్టుబడిదారులకు భారతదేశం ఒక ప్రకాశవంతమైన ప్రదేశం.”
- **విదేశీ పోర్ట్‌ఫోలియో పెట్టుబడి (FPI):** అస్థిరంగా ఉన్నప్పటికీ, FY23లో FPIలు \$40 బిలియన్ల నికర ఇన్‌ఫ్లోలను అందించాయి.
- **ECB, NRI డిపాజిట్లు:** ఇవి CAD కి మద్దతు ఇచ్చే కీలకమైన రుణం కాని మరియు రుణ మూలధన ప్రవాహాలు.
- **ఫారెన్స్ నిల్వలు:** రూపాయిని స్థిరీకరించడానికి RBI నిల్వలను నిర్వహిస్తుంది. మార్చి 2024లో, ఫారెన్స్ నిల్వలు \$620 బిలియన్లుగా ఉన్నాయి, ఇవి 11 నెలలకు పైగా దిగుమతులను తెలియజేశాయి.

3. లోపాలు మరియు లోపాలను: ఇవి BoP రికార్డులలోని డేటా వ్యత్యాసాలను సర్దుబాటు చేస్తాయి.

ముగింపు: భారతదేశ BoP విస్తృతంగా స్థిరంగా ఉంది, మూలధన ప్రవాహాలు CADని తెలియజేస్తాయి. అయితే, అస్థిర FPIపై ఆధారపడటం మరియు అధిక దిగుమతుల ఆధారపడటం ఆందోళన కలిగించే విషయం.

ఆర్థిక సర్వే 2023–24 ప్రకారం, “వస్తువుల ఎగుమతులు, సేవా రంగ వృద్ధి మరియు స్థితిస్థాపక చెల్లింపులను బలోపేతం చేయడం BoP స్థిరత్వానికి మూలస్తంభాలుగా ఉంటాయి.”

2. రూపాయి విలువ తగ్గడానికి గల కారణాలు ఏమిటి? భారత ఆర్థిక వ్యవస్థపై రూపాయి పతనం ప్రభావాన్ని చర్చించండి.

భారత రూపాయి (INR) నిర్వహించబడే తేలియాడే మారకపు రేటు వ్యవస్థను అనుసరిస్తుంది, ఇక్కడ దాని విలువ మార్కెట్ శక్తులు మరియు రిజర్వ్ బ్యాంక్ ఆఫ్ ఇండియా (RBI) జోక్యాల ద్వారా ప్రభావితమవుతుంది. తగ్గుతున్న రూపాయి విదేశీ కరెన్సీలతో, ముఖ్యంగా US డాలర్ (USD)తో పోలిస్తే దాని తగ్గుతున్న విలువను ప్రతిబింబిస్తుంది. 2024లో, రూపాయి 2.8% పడిపోయింది.

రూపాయి విలువ తగ్గడానికి కారణాలు:

1. పెరుగుతున్న ప్రస్తుత ఖాతా లోటు (CAD): అధిక ముడి చమురు దిగుమతులు మరియు స్తబ్ధత ఎగుమతి వృద్ధి కారణంగా భారతదేశ CAD పెరిగింది. 2024-25 Q3లో, CAD \$11.5 బిలియన్లు (GDPలో 1.1%) వద్ద ఉంది.
2. బలమైన యుఎస్ డాలర్: అమెరికా వడ్డీ రేట్లు పెరగడం, ప్రపంచ వ్యాప్తంగా రిస్క్ పట్ల విముఖత పెరగడం, INR వంటి అభివృద్ధి చెందుతున్న మార్కెట్ కరెన్సీలపై ఒత్తిడి పెరగడం వల్ల USD విలువ పెరిగింది.
3. FPI ఉపసంహరణలు: 2024లో, విదేశీ పెట్టుబడిదారులు భారతీయ ఈక్విటీల నుండి \$14 బిలియన్లకు పైగా ఉపసంహరించుకున్నారు, దీని వలన మూలధన ప్రవాహాలు తగ్గాయి మరియు రూపాయి బలహీనపడింది.
4. అధిక చమురు ధరలు: భారతదేశం తన చమురులో 80% కంటే ఎక్కువ దిగుమతి చేసుకుంటుంది. ప్రపంచ ముడి చమురు ధరలు పెరగడం వల్ల దిగుమతి బిల్లు పెరిగి వాణిజ్య లోటు పెరిగింది.
5. భౌగోళిక రాజకీయ ఉద్రిక్తతలు: రష్యా-ఉక్రెయిన్ యుద్ధం మరియు ఎర్ర సముద్ర సంక్షోభం వంటి సంఘటనలు అభివృద్ధి చెందుతున్న మార్కెట్ల నుండి మూలధన తరలింపును ప్రేరేపించాయి.
6. ఆర్బిఐ జోక్యం: అస్థిరతను తగ్గించడానికి, RBI అక్టోబర్ 2024–జనవరి 2025 మధ్య ఫారెన్స్ నిల్వల నుండి దాదాపు \$77 బిలియన్లను ఉపయోగించింది.

భారత ఆర్థిక వ్యవస్థపై ప్రభావం:

1. దిగుమతి ద్రవ్యోల్బణం: రూపాయి బలహీనపడటం వల్ల దిగుమతులు, ముఖ్యంగా ఇంధనం మరియు వంట నూనెలు ఖరీదైనవిగా మారతాయి, దీనివల్ల ద్రవ్యోల్బణం పెరుగుతుంది.
2. అధిక రుణ సర్వీసింగ్: విదేశీ కరెన్సీలో తిరిగి చెల్లించడానికి ఎక్కువ రూపాయలు అవసరం కాబట్టి బాహ్య అప్పు ఖరీదైనదిగా మారుతుంది.
3. వాణిజ్య సమతుల్యత ఒత్తిడి: ఎగుమతులు పోటీతత్వంతో మారినప్పటికీ, ఖరీదైన దిగుమతులు ఈ లాభాలను భర్తీ చేయగలవు.
4. కార్పొరేట్ ఒత్తిడి: విదేశీ కరెన్సీ రుణాలు తీసుకున్న సంస్థలు అధిక తిరిగి చెల్లించే ఖర్చులను ఎదుర్కొంటాయి, ఇది లాభదాయకతను ప్రభావితం చేస్తుంది.
5. ద్రవ్య విధాన సందిగ్ధత: రూపాయి విలువ తగ్గడం వల్ల ఆర్బిఐ వడ్డీ రేటు తగ్గింపులకు అవకాశం పరిమితం అవుతుంది, ఎందుకంటే అవి కరెన్సీని మరింత బలహీనపరిచే అవకాశం ఉంది.

ముందు:

- కొన్ని రంగాలపై ఆధారపడటాన్ని తగ్గించడానికి ఎగుమతులను వైవిధ్యపరచండి.
- అస్థిర పోర్ట్‌ఫోలియో పెట్టుబడి కంటే స్థిరమైన FDI ప్రవాహాలను ప్రోత్సహించండి.
- బలమైన ఫారెక్స్ నిల్వలను నిర్మించుకోండి.

పునరుత్పాదక వనరుల ద్వారా ఇంధన భద్రతను బలోపేతం చేయడం మరియు చమురు ఆధారపడటాన్ని తగ్గించడం.

ముగింపు:

2024లో రూపాయి విలువ తగ్గడం భారతదేశ బాహ్య రంగంలోని దుర్బలత్వాలను తెలియచేస్తుంది. కొన్ని పరిశ్రమలు ప్రయోజనం పొందినప్పటికీ, విస్తృత ఆర్థిక వ్యవస్థ ద్రవ్యోల్బణం, వాణిజ్య సమతుల్యత మరియు రుణ నిర్వహణలో సవాళ్లను ఎదుర్కొంటుంది.

2023–24 ఆర్థిక సర్వే ప్రకారం: "ఆర్థిక వృద్ధిని నిలబెట్టుకోవడానికి బాహ్య రంగ స్థిరత్వాన్ని కాపాడుకోవడం చాలా ముఖ్యం."